

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Факультет соціології

Кафедра соціальних структур та соціальних відносин

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Заступник декана

«   »   2022 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

СОЦІАЛЬНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕТНІЧНИХ ТА МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

для студентів

галузь знань   05 Соціальні та поведінкові науки
спеціальність   054 «Соціологія»
освітній рівень   бакалавр
освітня програма «Соціальні технології»
вид дисципліни   вибіркова

Форма навчання	денна
Навчальний рік	2022/2023
Семестр	3
Кількість кредитів ECTS	3
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	залік

Викладачі: Андрій МЕЛЬНІКОВ

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

КИЇВ – 2022

Розробник: Андрій МЕЛЬНІКОВ, д-р соціол. наук, доцент кафедри соціальних структур та соціальних відносин

ЗАТВЕРДЖЕНО

Зав. кафедри соціальних структур та соціальних відносин

Олег МАЗУРИК

Протокол № 12 від «28» 06 2022 р.

Схвалено науково-методичною комісією факультету соціології

Протокол від «29» липня 2022 року №8

Голова науково-методичної комісії Тетяна ЧЕРВІНСЬКА

1. Мета дисципліни – сформувати фахове знання про предмет, понятійний апарат, основні теоретичні напрями та методи соціальних досліджень етнічних та міграційних процесів.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

1. Знати

- засади історії, загальної теорії та методології соціології, специфіку галузевого соціологічного знання;

- дисциплінарний зміст соціології економіки та культури.

2. Вміти

- створювати презентації на семінарах, в масовій аудиторії;

- використовувати джерела емпіричної інформації, розуміти сутність і значення соціальних індикаторів;

3. Володіти елементарними навичками

- групової роботи та публічної дискусії.

3. Анотація навчальної дисципліни. Рівень соціологічного знання суттєво впливає на розуміння сучасних проблем, пов'язаних з етнічними процесами та міграцією; фаховий підхід до етнічних процесів та міграції в умовах сучасної суспільної трансформації передбачає знання та застосування існуючих теорій до зазначених соціальних феноменів, що є основною метою навчальної дисципліни; особлива увага приділяється теоретичній інтерпретації етнічних процесів та міграції, емпіричним дослідженням в даних сферах, аналізу сучасних концепцій етнічних процесів та міграції, теоретико-концептуальному поясненню новітніх підходів до розгляду змін, пов'язаних з етнічними процесами і міграцією у сучасному українському суспільстві.

4. Завдання (навчальні цілі):

- теоретична інтерпретація етнічних процесів та міграції, змісту практичних досліджень даних соціальних феноменів у сучасних суспільствах;
- застосування існуючих теорій етнічних процесів та міграції для пояснення змін, що відбуваються у зазначених сферах унаслідок суспільних трансформацій;
- теоретико-концептуальне пояснення сутності та типології етнічних процесів та міграції;
- визначення тенденцій соціокультурних змін, пов'язаних з етнічними процесами та міграцією у сучасному українському суспільстві.

Завдання дисципліни спрямовані на формування наступних компетентностей:

- СК09. Здатність застосовувати соціологічні знання щодо соціальних технологій для різних соціальних груп.
- СК11. Здатність застосовувати соціальні технології для регулювання соціальних відносин та вирішення конфліктів.
- СК14. Вміння використовувати методи та форми соціальних технологій для прогнозування та аналізу тенденцій суспільного розвитку залежно від суб'єктів.

5. Результати навчання за дисципліною:

Код	Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)	Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання	Відсоток від підсумкової оцінки з дисципліни
	Результат навчання			
1.1	Знати зміст основних понять, категорій та новітніх підходів соціології етнічних процесів та міграції	Лекції, практичні, самостійна робота	Групова та індивідуальна робота, контрольна робота, індивідуальне дослідне завдання	10
2.1	Здійснювати теоретичну інтерпретацію етнічних процесів та міграції на засадах сучасних концепцій трансформації суспільства	Лекції, практичні, самостійна робота	Групова та індивідуальна робота, контрольна робота, індивідуальне дослідне завдання	10

2.2	Вміти виявляти, аналізувати та інтерпретувати тенденції соціокультурних змін що відбуваються під впливом етнічних та міграційних процесів	Лекції, практичні, самостійна робота	Групова та індивідуальна робота, контрольна робота	20
2.3	Критично оцінювати та інтерпретувати результати порівняльних досліджень тенденцій розвитку етнічних та міграційних процесів в українському суспільстві з відповідними тенденціями в європейських суспільствах	Лекції, практичні, самостійна робота	Групова та індивідуальна робота, контрольна робота	20
3.1	Удосконалення навичок комунікації	Практичні, самостійна робота	Групова та індивідуальна робота	10
3.2	Презентація дослідницького проекту	Лекції, практичні, самостійна робота	Групова та індивідуальна робота, індивідуальне дослідне завдання	30

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Програмні результати навчання (назва)	Результати навчання дисципліни (код)					
	1.1	2.1	2.2	2.3	3.1	3.2
РН15. Запроваджувати соціальні технології для регулювання соціальних відносин та вирішення конфліктів.	+	+	+	+		
РН18. Демонструвати вміння володіти відповідними методами та формами соціальних технологій залежно від потреб суб'єктів соціальної взаємодії.	+	+	+		+	+

7. Схема формування оцінки.

7.1. Форми оцінювання студентів:

- семестрове оцінювання:

1. Групова та індивідуальна робота на практичних заняттях: РН1.1, РН2.1, РН2.2, РН2.3, РН3.1, РН3.2 – максимум 68 балів / мінімум 51 бал.
2. Контрольні роботи 1 і 2: РН1.1, РН2.1, РН2.2, РН2.3 – максимум 12 балів / мінімум 4 бали.
3. Індивідуальне дослідне завдання: РН1.1, РН2.1, РН3.2 – максимум 20 балів, мінімум 5 балів.

- підсумкове оцінювання: залік. Для студентів, які набрали сумарно меншу за критично-розрахунковий мінімум кількість балів – 60 балів, для отримання заліку обов'язковим є виконання додаткового індивідуального завдання.

7.2 Організація оцінювання:

1. Групова та індивідуальна робота оцінюється по факту проведення практичних занять, бали накопичуються протягом семестру.
2. Контрольна робота № 1 виконується після вивчення тем 1-5.
3. Контрольна робота № 2 виконується після вивчення тем 6-10.
4. Індивідуальне дослідне завдання виконується протягом семестру і презентується на 3 останніх практичних заняттях.

7.3 Шкала відповідності оцінок

Зараховано / Passed	60-100
Не зараховано / Fail	0-59

8. Структура навчальної дисципліни. Тематичний план лекцій та семінарських занять

№ теми	Номер та назва теми	Кількість годин		
		Лекції	Семінарські заняття	Самостійна робота
1. Теоретико-методологічні засади дослідження етнічних процесів				
1.	Етнічні процеси як предмет соціологічного аналізу	2	2	4
2.	Макросоціальний вимір етнічних процесів	2	2	5
3.	Етнонаціональна соціалізація та ідентифікація	2	2	5
4.	Проблематика міжетнічних відносин	2	2	5
5.	Етнонаціональні процеси в українському суспільстві	2	4	5
2. Міграційні процеси у сучасному суспільстві				
6.	Соціологія міграції: загальна характеристика	2	2	4
7.	Сутність та типологія міграційних процесів	2	2	5
8.	Причини міграцій і моделі адаптації мігрантів	2	2	5
9.	Трудова та освітня міграція	2	2	5
10.	Проблематика вимушеної міграції	2	2	5
УСЬОГО		20	22	48

Загальний обсяг 90 год. в тому числі:

Лекції – 20 год.

Практичні заняття – 22 год.

Самостійна робота – 48 год.

9. Рекомендовані джерела:

Основні:

1. Аза, Л. 2007. Етносоціологія: сучасний контекст. *Соціологічна теорія: традиція та сучасність*. К.: ІС НАНУ. С. 203-227.
2. Аза, Л. 2012. Конституювання етнічності у смислового контексті. *Смислова морфологія соціуму*. К.: ІС НАНУ. С. 151-173.
3. Арбеніна, В. 2007. *Етносоціологія. Підручник*. Харків: ХНУ ім. В. Н. Каразіна.
4. Ровенчак, О., Володько, В. 2015. *Міжнародна міграція: теорія та практика*. Львів: ЛНУ ім. І. Франка. С. 15-112.
5. *Структурні виміри сучасного суспільства: Навчальний посібник / За ред. С. Макеєва*. К.: ІС НАНУ, 2006. С. 292-316.

Додаткові:

1. Аза, Л. 2010. Етнічні субкультури: механізми відтворення. *Субкультурна варіативність українського соціуму*. К.: ІС НАНУ. С. 127-145.
2. Аза, Л. 2014. Медійна репрезентація етнічності. *Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки*, 1, 6-14.
3. Аза, Л. 2017. Парадигмальність інтерпретації феномену етнічності. *Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки*, 1, 26-32.
4. Іванкова-Щецюк, О. 2012. *Церква у просторі міграцій: етнокультурні ресурси та соціоінтегративний потенціал релігійних спільнот українців*. Львів: Артос. С. 13-30.
5. Шульга, Н. 2002. *Великое переселение: репатрианты, беженцы, трудовые мигранты*. К.: ІС НАНУ. С. 3-20, 561-600.

6. Malešević, S. 2004. *The Sociology of Ethnicity*. London: Sage. Pp. 160-185.
7. Tiryakian, E. 2004. New Comparative Perspectives on Ethnicity and Ethnic Conflicts. *International Journal of Comparative Sociology*, 45, 147-159.
8. Tiryakian, E. 2006. For the Nation... but Which One? *Worlds in Sociology*. Sofia: St. Kliment Ohridski University Press. Pp. 431-442.
9. Tiryakian, E. 2007. When is the Nation no Longer? *Nationalism in a Global*. N.Y.: Routledge. Pp. 55-74.

10. Додаткові ресурси:

1. Соціологічна асоціація України <http://www.sau.kiev.ua/>
2. American Sociological Association <http://www.asanet.org/>
3. European Sociological Association <http://www.europeansociology.org/>
4. International Organization for Migration <https://www.iom.int/>
5. International Sociological Association <http://www.isa-sociology.org/>
6. MAPA. Digital Atlas of Ukraine <https://gis.huri.harvard.edu/>